

25 anys sense la força de Montserrat Roig

El 10 de novembre farà un quart de segle de la mort d'una de les escriptores més versàtils i prolífiques de les lletres catalanes del segle XX. Novel·lista, narradora, periodista i assagista, Montserrat Roig acaba de motivar dues biografies, escrites per Betsabé Garcia i Aina Torres

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

Montserrat Roig es concentrava tant quan escrivia que un dia, mentre treballava a casa, no es va adonar que un lladre hi havia entrat. “Roig va ser tot un fenomen i cal recordar-la a partir del que va fer durant els 45 anys que va viure, i no van ser poques coses –diu Betsabé Garcia, autora d’*Amb uns altres ulls* (Roca)–. La malaltia queda desterrada del llibre. Com diria Nietzsche, la mort no existeix”. El càncer de mama que va acabar amb la vida de la novel·lista, narradora, periodista i assagista va ser un final abrupte i malaurat que va estroncar una trajectòria brillant de dues dècades.

“Va ser una gran treballadora. Va publicar al voltant de 40 llibres, sobretot en català –recorda Aina Torres, que acaba de publicar una altra interessant aproximació a l’autora, *Montserrat Roig. La memòria viva* (Sembra)–. Cal recordar que als 45 anys Virginia Woolf i Mercè Rodoreda encara no havien publicat llibres tan importants com *Una cambra pròpia* i *Mirall trencat*, respectivament. Si Roig hagués viscut més temps probablement hauria donat les seves millors obres. De fet, quan va morir tot just estava arribant a la maduresa literària”. Torres fa referència al volum de contes d’*El cant de la joventut* (Edicions 62, 1989),

AMB UNS ALTRES ULLS
BETSABÉ GARCIA
ROCA EDITORIAL
TRADUCCIÓ DE
JORDI VIDAL
430 PÀG. / 19,90 €

MONTSERRAT ROIG. LA MEMÒRIA VIVA
AINA TORRES
SEMBRA LLIBRES
168 PÀG. / 18 €

que seria seguit de l’assaig *Digues que m’estimes encara que sigui mentida* (1991) i el recull d’articles pòstum *Un pensament de sal, un pessic de pebre* (1992).

Descobrir la vocació

El realisme i la memòria, elements clau en l’obra de l’autora
Roig va néixer a Barcelona el 13 de juny del 1946. *Amb uns altres ulls* descriu amb meticulositat l’ambient gris i fosc de la postguerra, recordant que al marge d’una “burgèsia adepta al nou règim”, segons escriu Betsabé Garcia, hi havia també “aquells que havien sobreviscut a les bombes, hi havia homes i dones que dintre seu es negaven a claudicar davant la imposició de rebutjar la seva pròpia formació i pensament, aquell rastre republicà”. Tomàs Roig i Llop (1902-1987) i Albina Fransitorra i Alenyà (1912-2014) formaven part d’aquesta resistència silenciosa que s’aniria fent sentir a partir de la dècada dels 60: van saber transmetre els seus valors als set fills que van tenir. La Montserrat va ser la sisena. “Encara que pugui semblar que va començar a publicar molt jove, no va ser una adolescent genial ni una autora precoç –defensa Garcia–. Hauria volgut ser actriu i es va apuntar a l’Escola d’Art Dramàtic Adrià Gual, on va fer amics que l’acompanyarien tota la

vida, com ara Josep Maria Benet i Jornet, Maria Aurèlia Capmany i Pilar Aymerich”. Abans de guanyar el premi Víctor Català el 1970 amb el recull de contes *Molta roba i poc sabó... i tan neta que la volen*, Roig havia tingut temps de casar-se el 1966 amb l’arquitecte Albert Puigdomènech, afiliar-se al Partit Socialista Unificat de Catalunya –el 1968 va passar quinze dies a la presó, coincidint amb l’emblemàtic Maig Francès–, tenir el seu primer fill, el Roger i, aquell mateix 1970, separar-se de Puigdomènech i deixar el PSUC. “Va saber que havia guanyat el premi mentre estava tancada al monestir de Montserrat amb un grup d’intel·lectuals per protestar contra el Procés de Burgos –diu Aina Torres–. Ella recordava que havia entrat al monestir com a llicenciada [s’havia llicenciat en filosofia i lletres el 1968] i en va sortir com a escriptora”.

“A Roig li interessa parlar de la Barcelona que ella coneix, sobretot la de l’Eixample, des d’una perspectiva realista –explica Betsabé Garcia–. Després de *Ramona, adéu* [Edicions 62, 1972] va fer un llibre d’entrevistes, *Los hechiceros de la palabra* [Martínez Roca, 1975], on entrevistava autors com Cela, Vargas Llosa i Benet i els preguntava per l’escriptura”. A més de l’aportació de Roig al realisme, Garcia en destaca “el cata-

a

llegim

46-47

- La Biblioteca Jaume Fuster dedica una mostra a Edicions de 1984
- La novel·la pòstuma de Manuel Foraster

48-49

- Els mons imaginaris de Josep Maria Argemí
- Angle publica una bona novel·la breu d’Elizabeth Gaskell, ‘La bruixa Lois’

01

02

03

là viu i àgil, que et permet retrobar-te amb la llengua dels teus avis”. Aina Torres parla també de la memòria. “Va ser una de les pioneres en la reivindicació de la memòria històrica a través de llibres com *Els catalans als camps nazis* [Edicions 62, 1977] –diu–. Si hagués estat un home, aquesta investigació s’hauria comentat molt més. La seva és una memòria viva perquè continua tenint una gran influència en escriptors i periodistes”. El seu llibre recull una trentena llarga de testimonis, entre els quals hi ha els de Maria Barbal, Jordi Coca, David Fernández, Mercè Ibarz, Albert Om i Marta Pessarrodona, que la defineix com la “primera escriptora total que ha tingut la literatura catalana”.

Un món encara patriarcal
El feminisme de Roig continua sent d’una gran vigència

“Les lluites de Roig continuen tenint una gran vigència, ja siguin el catalanisme, l’antifeixisme o la denúncia de la societat patriarcal –diu Torres–. Les dones continuem discriminades: només cal mirar el percentatge de llibres publicats per dones i els premis que rebem”. L’autora de *La memòria viva* diu que el fet que fos dona “va perjudicar Roig” i recorda el concepte de “la mirada bòrnia”: en un ull “hi duem un pedaç, i això ens permet mirar cap en-

01
L’ESCRITORA MONTSERRAT ROIG, FOTOGRAFIADA PER PILAR AYMERICH

02
ABANS D’AMB UNS ALTRES ULLS’, BETSABÉ GARCIA HA ESCRIT LLIBRES COM ‘JUGUEN DAMES’ I ‘L’AVENTURA DE VOLAR’

03
PERIODISTA I GESTORA CULTURAL, AINA TORRES HA PUBLICAT EL LLIBRE DE POEMES ‘DOS HIVERNS I UN INCENDI’

dintre, escoltar la nostra veu, la no expressada o no admesa com [...] la veu dels sacerdots que regeixen els cànons a seguir [...], mentre que l’altre ull mira cap enfora, vola lliure, activament”.

“Un dels punts que m’interessa va reflectir a la biografia és que Roig no es va quedar només a Catalunya –diu Betsabé Garcia–. Va ser lectora de castellà a Bristol i professora a la universitat de Glasgow i a Phoenix. Va viatjar a Itàlia, Hongria i a l’URSS”. Com a novel·lista va ser molt traduïda, sobretot a partir de la dècada dels 80 (es pot llegir en més d’una desena de llengües). “Com a periodista també va ser molt coneguda. A Catalunya i

a Espanya –afegeix–. Va escriure a la premsa, però també va fer ràdio i televisió”.

Des de molt jove va tenir claríssim que volia guanyar-se la vida amb l’escriptura, i se’n va sortir, encara que passés “etapes complicades” –recorda Aina Torres–. Una part de la seva força enorme li ve de l’esperit rebel, del valor emancipatori que donava a la cultura”.

Roig va tenir un segon fill, el Jordi, amb Joaquim Sempere, però se’n va acabar separant el 1980. Acompanyada dels nens i treballant tantes hores com calgués per sobreviure, va saber passar del realisme d’*El temps de les cireres* (1977) al lirisme de *La veu melodiosa* (1987), de l’espontaneïtat de *Molta roba i poc sabó...* a la serenitat d’*El cant*

Una cronista exposada
El Col·legi de Periodistes inaugura el 9 de novembre una exposició amb fotografies de Montserrat Roig fetes per Pilar Aymerich

de la joventut, de la investigació de gran abast d’*Els catalans als camps nazis* a la intimitat dels seus últims articles al diari *Avui*. La seva obra és l’intent de mantenir-se fidel a una de les seves frases més cèlebres: “L’únic amor que no fa fàstic és la bona literatura”.

L’AUTORA, A LES LLIBRERIES

El temps de les cireres

EDICIONS 62

Amb *El temps de les cireres*, Montserrat Roig va guanyar el premi Sant Jordi l’any 1976. Estava a punt de fer trenta anys quan es va decidir a explicar la història de la família Miralpeix a partir del retorn a Barcelona de la Natàlia el març del 1974, pocs dies després de l’execució de Salvador Puig Antich. La novel·la acaba de ser reeditada a Edicions 62, que va publicar gran part de l’obra en català de l’autora. Gràcies a *El temps de les cireres* la projecció internacional de Montserrat Roig es va posar en marxa.

Diari d’uns anys

A CONTRAVENT

“Els escrits de Roig tenen un valor extraordinari per entendre el seu temps”, comenta l’editor Quim Torra, que el 2011 va reunir una selecció dels articles escrits en català per l’autora entre el 1975 i el 1981 a l’*Avui*, *Mundo Diario* i *Guía del Ocio*. “En la seva generació, pocs periodistes eren conscients d’una tradició –continua Torra en declaracions recollides a *La memòria viva*–. Ella sap que hi ha hagut un món d’abans, el de la República, i el relliga, va cap enrere per poder anar cap endavant”.

L’agulla daurada

LABUTXACA

“És un llibre de viatges i de trobades, d’anades i de vingudes pels carrers de Leningrad, un recorregut per les tortuositats que encarrilen un laberint ben diferent del de la Rússia dels tsars, però laberint al capdavant –escriu Betsabé Garcia a *Amb uns altres ulls* sobre *L’agulla daurada* (Edicions 62)–. És un relat que travessa la vida per la ciutat del bloqueig de la Segona Guerra Mundial”. El llibre, que ara Labutxaca ha reeditat, va guanyar el Premi Nacional de literatura d’assaig el 1986.

